Eduskunta 20.11.2019

Valtiovarainvaliokunta

Sivistys- ja tiedejaosto

Jaoston kokous 22.11.2019

Lausunto, ministeri Andersson

Asia:

- *HE 29/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020*

Opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokan loppusumma vuoden 2020 valtion talousarviossa on 6,837 mrd. euroa, jossa on lisäystä vuoden 2019 talousarvioon nähden vähän yli 400 milj. euroa. Lisäykset johtuvat lähes kokonaisuudessaan hallitusohjelman mukaisista panostuksista kasvatukseen, opetukseen ja koulutukseen. Merkittävimmät lisäykset aiheutuvat varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laatu- ja tasa-arvohankkeiden, ammatillisen koulutuksen opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen tarkoitetusta lisärahoituksesta sekä korkeakoulujen perusrahoituksen lisäyksistä. Myös indeksikorotusten toteuttaminen lisää rahoitusta yli 100 milj. eurolla.

Esi- ja perusopetus, varhaiskasvatus, vapaa sivistystyö

Subjektiivinen varhaiskasvatusoikeus palautetaan, mihin opetus- ja kulttuuriministeriö esittää rahoitusta valtiovarainministeriön budjettiosuudesta. Muutokset varhaiskasvatuslakiin valmistellaan vuoden 2020 talousarvioesitykseen liittyvänä lakina, ja laki tulisi voimaan 1.8.2020. Subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden laajentamisen määrärahavaikutus vuonna 2020 on 7,1 miljoonaa euroa.

Varhaiskasvatuslain 35§ ja varhaiskasvatusasetuksen 1 § tarkoitettua henkilöstömitoitusta muutetaan asetusmuutoksella siten, että jatkossa yhtä kasvattajaa kohden voi 3-5 -vuotiaita lapsia olla seitsemän nykyisen kahdeksan sijaan. Muutokseen esitetään rahoitusta valtiovarainministeriön budjettiosuudesta. Asetus tulisi voimaan 1.8.2020. Ryhmäkokojen pienentämisen määrärahavaikutus vuonna 2020 on 6,7 miljoonaa euroa.

Lukiokoulutuksen rahoituksen vahvistamiseksi tehdään vuodesta 2020 alkaen opiskelijakohtaisiin yksikköhintoihin yhteensä 18 miljoonan euron lisäys, josta 7,5 miljoonaa euroa on valtion rahoitusosuutta.

Hallitus käynnistää varhaiskasvatuksen sekä perusopetuksen laadun ja tasa-arvon kehittämishankkeet, joiden tavoitteena on nostaa varhaiskasvatuksen osallistumisastetta, parantaa lasten ja nuorten oppimistuloksia ja vähentää eriarvoistumista. Perusopetuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmaan varataan yhteensä 60 miljoonaa euroa vuodelle 2020 ja varhaiskasvatuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmaan yhteensä 25 miljoonaa euroa vuodelle 2020.

Harrastusmahdollisuuksien edistämiseen koulupäivän yhteydessä kohdennetaan 5 milj. euroa vuodelle 2020. Tämän lisäksi heikoilla perustaidoilla olevien aikuisten kouluttamiseen vapaan sivistystyön oppilaitoksissa esitetään 5 milj. euroa valtionavustusrahoituksena vuodelle 2020.

Ammatillinen koulutus

Hallituksen vuoden 2020 talousarvioesityksen mukainen koulutuksen järjestäjille myönnettävä ammatillisen koulutuksen määräraha (perus-, suoritus-, vaikuttavuus- ja strategiarahoitus) on yhteensä 1 866 milj.

euroa. Kasvua kuluvan vuoden varsinaiseen talousarvioon verrattuna on 133,6 milj. euroa (7,7 %). Kasvusta 80 milj. euroa aiheutuu hallitusohjelman mukaisista lisäyksistä opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen sekä opetuksen ja ohjauksen tukitoimiin ja 3 milj. euroa lisäyksistä työpaikkaohjaajien koulutukseen ja urheilijoiden ammatilliseen koulutukseen. Kustannustason nousun huomioon ottaminen lisää ammatillisen koulutuksen määrärahaa kuntien rahoitusosuuden kasvu mukaan lukien noin 45 milj. eurolla ja kilpailukykysopimuksen mukaisen määräaikaisen vähennyksen päättyminen 10,3 milj. eurolla. Aiemman julkisen talouden suunnitelman mukainen määräaikainen lisäys nuorisotyöttömyyden vähentämiseksi ja osaamistarpeisiin vastaamiseksi päättyy asteittain vuosien 2020 ja 2021 aikana ja tämä vähentää määrärahaa 4,7 milj. eurolla.

Ammatillisen koulutuksen uudistuksen toimeenpanoa jatketaan. Työpaikalla järjestettävän koulutuksen lisääminen ja sen laadun varmistaminen edellyttävät, että työpaikkaohjaajien saatavuus on turvattu ja työpaikkaohjaajien osaamisen kehittämistä on tarjolla riittävästi. Tämän vuoksi työpaikkaohjaajien koulutuksen lisäämiseen ja kehittämiseen lisätään pysyvästi 2,5 miljoonaa euroa vuodesta 2020 lukien. Urheilua tavoitteellisesti harrastaville nuorille tulee taata yhtäläiset edellytykset opiskella ammatillisessa koulutuksessa kuin lukiossa. Tämän varmistamiseksi urheilijoiden ammatillisen koulutuksen tukemiseen lisätään 0,5 miljoonaa euroa vuodesta 2020 lukien.

Ammatillisen koulutuksen opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen sekä muihin opiskelijoiden tarvitseman opetuksen ja ohjauksen varmistamiseksi tarvittaviin tukitoimiin ehdotetaan 80 miljoonan euron lisämäärärahaa vuodelle 2020. Vuoden 2019 toisessa lisätalousarviossa ammatillisen koulutuksen opettajien ja ohjaajien lisäämiseen osoitettiin lisäksi 20 miljoonan euron lisämääräraha. Määrärahaa voitaisiin käyttää uusien opettajien ja ohjaajien palkkaamisen ohella myös nykyisten tuntiopettajien opetustuntimäärän lisäämiseen sekä tarvittavan opetuksen tukihenkilöstön palkkaamiseen, jolloin opettajien työpanosta voidaan kohdentaa enemmän opetukseen. Lisäksi lisärahoitusta voitaisiin käyttää myös opiskelijoiden tarvitseman opetuksen ja ohjauksen varmistamiseen kiinteästi kytkeytyviin muihin tukitoimiin, kuten esim. oppimisympäristöjen ja pedagogisten toimintamallien kehittämiseen. Lisärahoituksella pyritään turvaamaan kaikille ammatillisen koulutuksen opiskelijoille riittävä ja laadukas opetus ja ohjaus erilaisissa oppimisympäristöissä, erityisesti työpaikalla järjestettävän koulutuksen tarpeet huomioon

Lisärahoitus opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen sekä opetuksen ja ohjauksen tukitoimiin kohdennetaan koulutuksen järjestäjille osana laskennallista rahoitusjärjestelmää perusrahoituksen harkinnanvaraisena korotuksena. Lisätalousarvion mukainen 20 milj. euron lisämääräraha jaetaan koulutuksen järjestäjille marraskuussa hakemusten perusteella. Vuoden 2020 talousarvioesityksessä ehdotettu 80 milj. euron lisämääräraha on tarkoitus jakaa koulutuksen järjestäjille alkuvuodesta tehtävällä ensimmäisellä lisäsuoritepäätöksellä. Lisärahoituksen järjestäjäkohtaista kohdentamista varten ministeriö laatii laskennalliset myöntökriteerit, joiden valmistelussa hyödynnetään koulutuksen järjestäjiltä kerättyä/kerättävää palautetta. Tarkoituksena on tehdä lisärahoituksen järjestäjäkohtaisesta kohdentamisesta pääosin ennalta sovittuihin laskennallisiin kriteereihin perustuva systemaattinen, avoin ja ennakoitavissa oleva prosessi, mikä ei nyt alkuvaiheen jälkeen jatkossa juurikaan enää työllistäisi koulutuksen järjestäjiä.

Saamelaisalueen koulutuskeskus valtion oppilaitoksena ei kuulu muiden ammatillisen koulutuksen järjestäjien tavoin rahoituslain mukaisen rahoitusjärjestelmän piiriin, jonka vuoksi sille ei voida kohdentaa perusrahoituksen harkinnanvaraisena korotuksena myönnettävää lisärahoitusta opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen sekä opetuksen ja ohjauksen tukitoimiin. Jotta myös valtion oppilaitoksessa voitaisiin lisätä opiskelijoiden saamaa opetusta ja ohjausta samoin kuin muiden koulutuksen järjestäjien oppilaitoksissa, Saamelaisalueen koulutuskeskuksen rahoitusta ehdotetaan lisättäväksi 200 000 eurolla toimintamenomäärärahojen vähennyksen kompensoimiseksi sekä opetuksen ja ohjauksen resurssien lisäämiseksi. Toimintamenomäärärahan lisäys ehdotetaan toteutettavaksi kertaluonteisena siirtona momentilta 29.20.21 Ammatillisen koulutuksen yhteiset menot (TäTAE2020).